

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/82610,Pudlowski-Stanislaw.html>
2021-12-09, 12:20

Pudłowski Stanisław

PUDŁOWSKI Stanisław (przed 23 III 1597, Kraków – 22 V 1645, tamże), matematyk, fizyk, astronom. Był synem Stanisława Pudełko, kuśnierza, i Jadwigi Honoraty.

Prawdopodobnie był uczniem Szkół Nowodworskich, a 12 V 1612, już jako Pudłowski, został studentem Akad. Krakowskiej. W 1618 uzyskał magisterium sztuk wyzwolonych. Po promocji krótko wykładał na uczelni, aby już w 1619 rozpocząć studia prawa, które (nie później niż od 1622) kontynuował w Rzymie. Podczas pobytu w tym mieście nawiązał kontakty z wybitnymi osobistościami. W XII 1624 opracował poemat pochwalny i mowę powitalną na cześć przybyłego do Rzymu królewicza Władysława. W I 1625 został doktorem obojga praw. W orszaku królewicza był potem w Loreto, Bolonii i Padwie.

Po powrocie do Krakowa w V 1627 P. został wysłany do Poznania jako nauczyciel retoryki i humaniorów w Akad. Lubrańskiego. Wrócił do Krakowa przypuszczalnie w 1630. Dwa lata później, wraz z J. Brożkiem był delegowany na sejm warszawski, gdzie zabiegał o poparcie dla spraw Akademii. W VI 1632 został powołany na nowoutworzoną katedrę instytucji prawa cywilnego i kanonicznego. Przebywał potem (1633-34) w Rzymie, w celu popierania spraw Akademii w sporze z jezuitami. Tam spotkał się m.in. z V. Magnim, zebrał sporo instrumentów fizycznych i astronomicznych oraz wydawnictw z zakresu nauk ścisłych (w tym dzieła Galileusza) i przyrodoznawstwa, które przywiózł do Krakowa.

P. był z wykształcenia i zawodu prawnikiem, ale z zamiłowania matematykiem, astronomem i fizykiem. Był dziekanem wydziału prawa, rektorem Akademii (1640) i podkanclerzym (1642). W 1635 przyjął święcenia kapłańskie i otrzymał probostwo św. Mikołaja na Wesołej. Tam na plebanii urządził sobie prywatne laboratorium fizyczne i

obserwatorium astronomiczne. Prowadził badania z metrologii, geometrii, gnomoniki, mechaniki i astronomii, m.in. pozostawił rysunki plam słonecznych, położenia satelitów Jowisza i faz Wenus, wyznaczył współrzędne swego obserwatorium oraz długość wahadła sekundowego. Powtarzał rozmaite eksperymenty Galileusza. Miał kontakty z T. Boratynim i przekonywał go o konieczności wprowadzenia „miary powszechnej”. W 1638 przebywał w Nysie, gdzie dyskutował zagadnienie plam na Słońcu z Christophorem Scheinerem. Podczas kolejnej podróży do Rzymu (1640) zetknął się z Galileuszem, wtedy już niewidomym i przebywającym w areszcie domowym w Arcetri oraz z innymi związanymi z nim uczonymi włoskimi (Benedetto Castelli, Evangelista Torricelli, Vincenzo Viviani).

P. ogłosił tylko dwie dysertacje prawnicze (1634), pozostawił natomiast obszerny zbiór notatek rękopiśmiennych i brulionów rozpraw z matematyki, fizyki i astronomii. Uległy one rozproszeniu, a potem zniszczeniu w wielkim pożarze w 1719.

Chociaż P. nie opublikował żadnych rozpraw z nauk ścisłych, zasłużył sobie na pamięć, gdyż był jednym z bardzo nielicznych wtedy w Polsce ludzi, którzy rozumieli potrzebę odrzucenia filozofii Arystotelesa i próbowali iść z postępem. Miał wpływ na innych uczonych w Polsce, o czym świadczą wzmianki o jego pomysłach w dziełach różnych autorów (np. J. Heweliusza) tamtej epoki.

PSB (L. Hajdukiewicz); HNP, t. 6.

J. Dianni, A. Wachułka: *Tysiąc lat polskiej myśli matematycznej*, Warszawa 1963; T. L. Burattiniego *Miara powszechna*, red. L. Birkenmajer, Kraków 1897.

Andrzej Kajetan Wróblewski